

Reactie op Kennisgevingsnota PLAN-MER Mestactieprogramma 2019-2022 (MAP6) in het kader van de Nitraatrichtlijn

0. Inleiding

Natuurpunt is een onafhankelijke vrijwilligersvereniging met meer dan 100.000 leden en beschermt kwetsbare en bedreigde natuur in Vlaanderen. Bond Beter Leefmilieu is de koepel van de Vlaamse milieu- en natuurorganisaties. De West-Vlaamse Milieufederatie vzw is de koepel van de West-Vlaamse milieu- en natuurorganisaties. Vanuit een traditie van gezamenlijk beleidswerk op het mestbeleid reageren wij samen op de Kennisgevingsnota PLAN-MER Mestactieprogramma 2019-2022. De gevolgen van de toenemende druk vanuit de veeteelt op mens, milieu en natuur, maken al jaren deel uit van onze kernprogramma's.

Enige evolutie ten goede -op Vlaams niveau en vooral op vlak van waterkwaliteit- valt uiteraard niet te ontkennen, maar door de subregionale concentratie en een beleid ten gunste van intensivering, uniformering en schaalvergroting in verschillende regio's en in het bijzonder in de provincie West-Vlaanderen, dragen betreffende regio's nog steeds en in stijgende mate het grootste deel van de lasten. Daarenboven zijn nog niet alle omgevingseffecten van deze evolutie binnen de veeteelt – en bijhorende mestproductie en mestbe- en verwerking- voldoende onderzocht en staan er een aantal beleidsmaatregelen voor de deur die deze nogmaals kunnen versterken. De West-Vlaamse Milieufederatie, BBL en Natuurpunt willen dan niet alleen vanuit hun (veld-)expertise, maar ook vanuit de rol van sterk betrokken partij hun bijdrage leveren.

1. Algemeen

Participatie

In de kennisgevingsnota wordt aangehaald (p. 10) dat het middenveld (milieu en natuur) bij het opstellen van deze kennisgevingsnota in het OMAP werd vertegenwoordigd door Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu. Zij vertegenwoordigen als koepel ook de West-Vlaamse Milieufederatie. Wij wensen echter te benadrukken dat er – afgaand op de inhoud van de kennisgevingsnota - geen gewicht noch gevolg is gegeven aan cruciale zorgen en concrete suggesties op hoofdlijnen die de milieu- en natuurbeweging op het OMAP hebben geuit. Op het OMAP van 3 juli heeft de milieu- en natuurbeweging zich dan ook formeel gedistantieerd van de inhoudelijke voorstellen die voor lagen en tot betreffende kennisgevingsnota hebben geleid. Vanuit diverse instituten, overheidsinstellingen en middenveldorganisaties zijn er experts gemandateerd voor de expertgroepen die bijdroegen aan het verder uitwerken van de uitgezette hoofdlijnen. Enkel aan de milieu- en natuurorganisaties werd niet gevraagd om een expert af te vaardigen.

Daarenboven werd de inspraak gepland in de vakantieperiode. Dit zou in principe voor de landbouw een suboptimale periode moeten zijn –gezien de activiteiten in de zomer-, maar het is ook voor de professionele secretariaten van het milieu- en natuurmiddenveld een periode van beperkte bezetting.

Procesmatig maken wij dus ernstige kanttekeningen bij het participatieve karakter van de totstandkoming van de kennisgevingsnota.

Ambitie

Hoewel we voor West-Vlaanderen de laatste jaren zelfs een verslechtering van de waterkwaliteit mogen vaststellen en voor Vlaanderen de povere stagnatie, blijkt de sense of urgency voor het behalen van de doelen anno 2018 nog steeds niet aanwezig. De voorbije vijf jaar bleven de resultaten van de MAP waterkwaliteitsrapportage door VMM stagneren op een niveau dat ver onder de doelstellingen van 2018 (5% overschrijdingen) en zelfs onder die van 2014 (16%) ligt. De meest recente en ongepubliceerde resultaten voor het winterjaar 2017-2018 wijzen zelfs op een recente achteruitgang (ongeveer 26,5% overschrijdingen) van de resultaten.

Eveneens worden de klimaateffecten op het behalen van de doelen slechts in de marge aangehaald. Nochtans waren het natte voorjaar van 2016 en de droge zomers van 2017 en 2018 een sterke waarschuwing aan het adres van de landbouw, waarbij door groeivertraging niet alleen het risico op hoge nitraatresidu's in het najaar verhoogde, door de hitte de vervluchtiging van nitraat in de vorm van ammoniak versterkt werd, maar eveneens de bodemcompactering een verhoogd risico van afspoeling met zich meebrengt. Uit de rapportering blijkt dat het mestbeleid vandaag niet bestand is tegen deze verhoogde frequentie van klimaatgrillen. Eerder dan op maatregelenniveau stappen te ondernemen, werd de rapportage van de waterkwaliteit in het MAP-meetnet voor het jaar 2016 aangepast na deliberatie van N-overschrijdingen omwille van het natte voorjaar.

De klimaatbestendigheid van het mestbeleid moet ons inziens dan ook als een volwaardige nieuwe discipline behandeld worden.

Dit voorbeeld toont, samen met de onderstaande bezwaren, aan dat het ambitieniveau van het huidige voorstel MAP6 angstwekkend laag ligt. Niet alleen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater, maar ook – en in het bijzonder- voor het grondwater dat met vage parameters benaderd wordt (zie onder).

Financieel

Om een duidelijk beeld te krijgen op de effecten van de maatregelen, is het berekenen van de maatschappelijke schade door stikstof-/ fosfaatvervuiling een sterke basis. Het voorliggend voorstel MAP6 leunt voor haar bereik ook heel sterk op begeleiding en handhaving, daarom is een budgettaire analyse van de verschillende scenario's (MKBA) geen overbodigheid. Daarenboven heeft de outcome van MAP6 wél rechtstreeks financiële gevolgen, bijvoorbeeld door de verhoogde kosten voor waterzuivering, gederfde inkomsten door blauwalgen, herstel van milieuschade, slibuiming, boetes bij niet behalen doelen, ... Bovendien zijn maatregelen ook niet budgetneutraal voor de landbouwer en het landbouwsysteem. We zijn er van overtuigd dat de stem van de boerenorganisaties hier wel degelijk in gehoord zal worden, maar vrezen dat alternatieve maatregelen, zoals het begeleid en consistent afbouwen van de veestapel, het politiek niet zullen halen, hoewel ze bewezen maatschappelijke winst kunnen opleveren evenals een winst voor de boer.

Gelinkt aan de financiële kost en de complexiteit van de maatregelen, is de fraudegevoeligheid van de maatregelen binnen het mestbeleid. Binnen het voorliggend MER wordt hier geen melding van gemaakt, hoewel het uit het Mestrapport 2017 wel degelijk blijkt dat de hoge mate aan inbreuken en recidive inbreuken één van de pijnpunten was van het MAP5. Verder in het document, gaan we er even op in.

Fosfaat

We stellen ook vast dat de voorgelegde oefening volledig gestoeld is op N-vervuiling, terwijl P minstens even belangrijk – zo niet belangrijker - is. Voor fosfor stellen we vast dat MAP6 vrede neemt met de huidige aanpak en de stilstand (en zelfs achteruitgang) ‘normaliseert’, onder meer met verklaringen over inertie in bodem- en waterprocessen (zie ook studie van Smolders). Voor de milieubeweging getuigt dit vooral van weinig ambitie, zeker wanneer uit NEMO blijkt dat meer dan de helft van de bijkomende P-instroom via rechtstreekse afspoeling en erosie van het land de beek in loopt – en een hardnekkig probleem dus enkel verzwart. De milieubeweging heeft sinds de opmaak van MAP5 in diverse fora meermaals een verscherpte fosfaataanpak bepleit bij risico-situaties zoals oeverzones en in erosiegevoelige gebieden. We stellen vast dat het ontwerp voor MAP6 die stap alweer niet maakt.

Intensivering, concentratie en vervlechting

Vooreerst lijkt opnieuw de schaalgrootte en vooral de concentratie van de Vlaamse veestapel buiten schot te blijven. De hoge dichtheden van de dierlijke sector causaal in relatie brengen met de slechte MAP-resultaten wordt binnen dit plan-MER terug vermeden. Hoewel de mestbalans op Vlaamse schaal en op jaarbasis via mestverwerking op papier sluitend kan gemaakt worden, zien we dat op regio-niveau en zelfs op individueel bedrijfsniveau in sommige perioden de acute nood aan mestafzet groter is dan de onmiddellijke beschikbaarheid aan afzetruimte. Dit leidt niet alleen tot praktijken die gericht zijn op het ledigen van kelders, het leidt onvermijdelijk op andere plaatsen in de keten ook tot uitwassen omdat de stockering en verwerking de productie van mest niet kan volgen. We pleiten daarom voor een uitbreidingsstop via mestverwerking om deze druk weg te nemen. Met overdraagbare NER's blijft individuele uitbreiding op bedrijfsniveau mogelijk en kan via VLIF-steun en met BBT bovendien een absolute verduurzaming gerealiseerd worden wanneer oude stallen vervangen worden.

Naast de intensivering en concentratie van de veeteelt in de gekende regio's, is er ook de regionale vervlechting van land- en tuinbouwsectoren. De intensieve vollegrondsgroententeelt rukt op in ondermeer West-Vlaanderen, net als de grootschalige intensieve veeteelt. Onderzoek naar de gecombineerde milieueffecten dient dan ook onderwerp uit te maken van een Plan-MER.

Internationale context

Binnen het Plan-MER dient er ook een analyse gemaakt van de internationale context. Zo zorgt de prijs van de mestverwerking in Nederland voor een druk op de Vlaamse mestverwerking, maar is er ook een groeiende maatschappelijke weerstand in Duitsland (en Nederland) tegen de internationale mesttransporten. Daarnaast wordt de markt voor de export van ruwe mest steeds meer beperkt door hygiënevoorwaarden, maar ook door protectionistische overwegingen. Ook dit heeft effect op het Vlaamse mestbeleid en dient overwogen te worden binnen de scenario's.

2. Thematische opmerkingen ahv Plan-MER

2.1. Doelstellingen van het Mestactieplan (6)

Zoals eerder aangegeven lijkt fosfaatreductie uit het MAP6 verdwenen, hoewel de situatie rondom schrijnend is.

Oppervlaktewater

Het werken met vernieuwde indicatoren (waarbij gemiddelde concentratie als sleutelindicator wordt gebruikt) geeft niet alleen onzekerheid wat betreft communicatie en vergelijkingsbasis met de vorige edities van het MAP, het geeft ook aanleiding tot interpretaties. Het Plan-MER dient dan ook de sterkte-zwakte van de nieuwe meetmethode aan te tonen. Het nieuwe instrument kan een verbetering betekenen, maar dan moet de effectiviteit van de regionaal gedifferentieerde maatregelen goed geëvalueerd worden in functie van de planning van het inhalen de doelfstand.

Gezien het Vlaams niveau overgeschakeld is op een defaitisme voor het behalen van de vooropgestelde 5%-norm, mag de nieuwe meetmethode in geen geval antwoord geven op dit defaitisme. Het Plan-MER moet dus zeer sterk kunnen aantonen dat dit een verbetering is voor het behalen van de normen evenals het communiceren van de resultaten naar de burger.

De regionale differentiatie geeft ook de mogelijkheid om gebiedsgerichte samenwerkingen te installeren met de betrokken maatschappelijke actoren. In zogenoemde gebiedsarrangementen gaan boeren, (agro)-industrie, waterbeheerders, overheden, natuurbeheerders, ngo's en burgers samen op zoek naar economisch haalbare en afrekenbare doelen en maatregelenpakketten en nemen andere beleidsdoelen (zoals natuur en klimaat) integraal mee. De aanpak leidt tot lokaal maatwerk, waarbij landbouwbedrijven en andere betrokkenen kennis kunnen delen en er synergievoordelen ontstaan door bijvoorbeeld afstemming van grondgebruik, bemestingsintensiteit en milieumaatregelen. Deze meer gebiedsgerichte aanpak van ook het mestprobleem vergt een instrument voor verevening van lokale overschrijdingen van milieudoelen en daaruit voortvloeiende milieuproblemen, en kosten van maatregelen tussen bedrijven. Het is aan de Vlaamse Overheid om deze piste te verkennen en te registreren. Bijkomende regionale afspraken tussen deze actoren worden –uiteraard- momenteel niet meegerekend in het MER, maar zouden dan wel effect kunnen behalen.

Grondwater

In tegenstelling tot de onderverdeling van de vernieuwde indicatoren in 4 gebiedstypes bij oppervlaktewater, wordt er bij het grondwater gekozen voor een uitvlakking naar gemiddelden. Nochtans heeft de onderverdeling in verschillende types het voordeel dat de doelfstand –dus ook de inhoud van de nodige maatregelen per gebied- gebiedsgericht kan worden ingedeeld. Het hoeft geen uitleg dat de grondsoort en de grondwatertafel, net als de differentiatie in en concentratie van teelten hun direct effect kennen op de kwaliteit van het grondwater. Het lijkt ons dan ook logisch dat een differentiatie in meer gebiedstypes met navenante maatregelenpakketten voor grondwater meegenomen wordt als scenario.

2.2. Maatregelen Mestactieprogramma

Het Plan-MER voor MAP5 geeft aan dat de Europese Commissie akkoord ging met het niet onderwerpen van MAP4 aan een volwaardige Plan-MER-procedure. Dit, als er voor MAP5 wél een grondige screening zou komen. MAP5 bouwde voort op MAP4 en MAP6 doet nu hetzelfde op MAP5. Maar een grondige screening is er nog steeds niet. Pagina 29 van de kennisgevingsnota geeft daarenboven aan dat het Plan-MER zich 'noodgedwongen' zal beperken tot een 'kwalitatieve aanpak'. Dit lijkt ons dan ook weinig ambitieus, gezien voor MAP6 zeer goed kan ingeschat worden

welke maatregelen al dan niet effect kennen. Immers, de Europese Commissie heeft Vlaanderen ertoe gedwongen om voor MAP5 een grondige nulmeting en effectenscreening op te maken. Het lijkt ons dan ook niet onlogisch om ook kwantitatieve doelen te bepalen per maatregelengroep en per subregio. Dit zorgt er dan ook voor dat de timing voor het inhalen van de doelafstand beter kan geëvalueerd en bijgestuurd worden. Een risico-analyse (SWOT zo u wil) van de verschillende maatregelen is dan ook noodzakelijk om veronderstellingen te vermijden (zoals 'uitzonderlijke weersomstandigheden') en het mogelijk welslagen van de maatregelen correct in te schatten. Dit plan-MER moet ons inziens dan ook een kwantitatieve analyse maken van de voorgestelde maatregelen en de timing die wordt vooropgesteld.

De maatregelen die worden voorgesteld, zijn niet in de lijn van de conclusies die eenvoudigweg kunnen genomen worden, namelijk dat er voor bepaalde regio's zelfs een verslechtering van de waterkwaliteit gekomen is en dat dit gebeurde in de regio's waar er een concentratie van begeleidingsmiddelen en uitvoeringssubsidies is. Het lijkt ons dan ook prioritair de taak van een overheid om het primair productiemodel, samen met de invloed van het landbouwconglomeraat op de teelten, af te wegen tegenover de regionale en subregionale milieueffecten, in het specifiek op waterkwaliteit.

Het is volgens ons zeker correct om meer in te zetten op implementatie, handhaving en begeleiding. Maar, zoals eerder aangegeven, is de landbouw in de open ruimte geen op zich staand gegeven. De effecten van een overmatige en ondoelmatige mestaanwendig zijn maatschappelijk en dus breder dan de landbouwsector alleen. Het is daarom van belang om een maatschappelijke kosten-batenanalyse te maken van de effecten, de kost van de verschillende maatregelen om de doelafstand in te halen en de haalbaarheid voor de boer binnen het huidige productiemodel. En ook hier willen we het voorstel van de gebiedsarrangementen herhalen.

Daarom stellen wij voor om volgende zaken mee te nemen in het onderzoek:

- Kosten-batenanalyse van het huidige beleid met hierin begrepen de maatschappelijke kost van de nitraat- en fosfaatvervuiling, kost van het overheidsapparaat om deze vervuiling tegen te gaan tegenover de maatschappelijke winst gehaald door het nemen van de maatregelen;
- Kosten-batenanalyse van de voorgestelde maatregelen, tegenover de vooropgestelde maatschappelijke winst die men wenst te behalen;
- Alternatievenonderzoek uitgaande van een optimale kosten-batenverhouding, waarbij afbouw en extensivering van de veestapel leidraad vormt, evenals het extensiveren van andere teelten.
- Impact van het instellen van teeltverbod op sterk hellende percelen, niet ingedeeld op basis van bedrijf, wél op basis van de perceelslocatie zelf;
- Impact van het afschaffen van de derogatie op wintertarwe en maïs;
- Kosten-batenanalyse van een forfaitaire hectarebelasting op vervuiling van oppervlaktewater (dit in het kader van het vervuiler betaalt-principe);
- Een grondige afweging van de klimaateffecten op het plan, i.e. de effecten van het verlagen van het grondwaterniveau (kunstmatig en natuurlijk), de versnelde afbraak van organische stof nav de stijgende temperaturen, de effecten van de combinatie van verharding van de bodem en toename hevige regenbuien, effecten van verminderde opname N en P door planten door de drogere zomers en een eventueel verbod op nabemesting, de toename aan blauwalgen in het oppervlaktewater, de verminderde opname van N en P door grasland in combinatie met de derogatie en de voorgestelde MAP-maatregelen,...

Het is dan ook evident dat de aanname, binnen deze kennisgevingsnota, dat klimaat een 'optiediscipline' is en dan ook niet door een klimaatdeskundige hoeft worden geanalyseerd, enkel een juridische overweging is, maar binnen de afweging van het belang van de rol van het klimaat wél als dusdanig moet worden behandeld. In kader van de klimaatverandering dienen primaire en secundaire effecten dan ook meegenomen te worden in voorzorgsmaatregelen die het behalen van de doelen van het MAP6 zullen helpen bewerkstelligen. Het lijkt ons evident dat dit een sleuteldiscipline is, gezien de effecten doorwerken op de resultaten van het hele maatregelenpakket;

- Afweging van de effecten van het hanteren van risicoprofielen van de bodem per regio, in combinatie met de doelafstand voor grond- en oppervlaktewater, om sturing te geven aan de teeltmogelijkheden (bijvoorbeeld teeltquota) en '-technieken (bijvoorbeeld hogere grondwaterpeilen en beperkte bodembewerking). Deze worden nu vooral bepaald door het aanwezige bio-industriële conglomeraat.
- Regiospecifieke effectbeoordeling van het huidige beleid ivm behoud van blijvende graslanden tegenover eventueel wenselijke maatregelen van meer verplichtend behoud en herstel ivm regionale doelafstand voor de doelen van het Mestactieplan.

Fraudegevoeligheid van een complexe regelgeving

Uit gesprekken met de landbouwers en de reacties op de verstrenging van de 1-meterregel is het niet zo moeilijk af te leiden dat MAP5 geen toonbeeld was van transparantie en controle. Uit de parlementaire evaluatie van het Mestrapport 2017 komt dan ook heel duidelijk naar voren dat het niet enkel de 'cowboys' zijn die voor een falend mestbeleid zorgden, maar eerder wel het structureel amalgaam van kleine en grotere overtredingen. Daarenboven zorgt het niet op punt staan, of de suboptimale kennis van de landbouwer over het sturen van de biologische processen van de nieuwe technieken van mestverwerking en mestbewerking, eveneens voor effecten op de waterkwaliteit. Het scheuren van verschillende tanks van biogasinstallaties en ongevallen met opslagplaatsen zijn eveneens mee te nemen in de effectbeoordeling van het MAP6, maar ook bij de verschillende beleidsplannen die luchtkwaliteit en verzuring en vermesting behandelen.

Om goed effect te hebben met de maatregelen van MAP6, dienen deze dan ook zo min mogelijk fraudegevoelig te zijn. Het is dan ook van belang om bij de start van een nieuwe MAP-periode de economische drijvers van de fraude in kaart te brengen. Het gaat immers niet enkel over de mesttransporten, het mesten bij of in de beek, maar ook over het houden van te veel dieren, het afzetten van de luchtwasser en de economische drijfveren in dierlijke subsectoren die aanzetten tot zulk gedrag.

Het syntheserapport van de [evaluatie van de Nederlandse Meststoffenwet 2016](#) geeft aan (pagina 14) dat voor een gemiddeld Nederlands varkensbedrijf de kosten voor mestverwerking op een 40.000 Euro per jaar komen, een 5% van de totale productiekosten. Het is evident dat de teler, die veelal op kleine marges leeft, op zoek gaat naar mogelijkheden om hierop af te pingelen. Daarnaast is er de vrees van de groentetelers om niet te voldoen aan de eisen van de verwerkers/ markt. Hoewel de realiteit (op vlak van groeieresultaten ivm bodemvruchtbaarheid) niet steeds overeenkomt met de angst van de teler, draagt dit wél bij tot een afkalvend draagvlak van het mestbeleid bij de boeren.

Om een goede inschatting te kunnen geven van de slaagkansen van MAP6, is het dan ook noodzakelijk om de economische drijvers van de overtredingen te onderzoeken. Dit hoort dan ook thuis in het analyseren van de sterktes/zwaktes/ bedreigingen en kansen van de verschillende maatregelen.

2.3. Specifieke maatregelgroepen

Hieronder gaan we in op een aantal van de maatregelgroepen. We kiezen ervoor om niet alle groepen te beschouwen, gezien we ervan overtuigd zijn dat in het verder verloop van het uitwerken van het MAP6, de milieu- en natuurgroepen wel degelijk zullen betrokken worden en we op die manier ook mee sturing kunnen geven aan de maatregelen, vanuit algemeen maatschappelijk belang. Een aantal van de maatregelen werd eveneens boven al besproken.

2.3.1. Afbouw van de veestapel

Ook dit werd eerder al aangehaald in dit document. Ondanks de vrees van minister Schauvliege dat een afbouw van de veestapel –en de inherente verlichting van de druk- tot een verschuiving naar kunstmest zou leiden (gedachtewisseling Vlaamse Commissie Landbouw 1447 (2017-2018) nr.1, p. 20) , wordt deze piste wel degelijk als valabel aangegeven bij de expertgroep, die in opdracht van de VLM het rapport ‘Statistische analyse waterkwaliteit’ mee begeleidde.

‘Zo vertoont bijvoorbeeld de ruimtelijke spreiding van de totale nettoproductie stikstof een opvallend verband met de ruimtelijke spreiding van de maximaal gemeten nitraatconcentraties in het oppervlaktewater’ (VLM, ‘Statistische Analyse Waterkwaliteit, workshop en aanbevelingen versie 2.0’, 20171215, p.8-9). In een ander rapport dat voortspoot uit deze multisectorale werkgroep was er dan ook consensus over de effecten van een goed onderbouwde afbouw van de veestapel (VLM, ‘Statistische Analyse Waterkwaliteit, verkennende data-analyse versie 3.0’, 20171109, p.87). Het uitwerken van een systeem van ‘verhandelbare vergunningen binnen een afbouwscenario’ leek het best haalbare. Deze piste wordt hier niet onderzocht. Volgens de werkgroep zou dit idee politiek niet haalbaar zijn, maar wel een goede optie. De andere suggestie om dat er een verschuiving zou zijn naar de aanwending van kunstmest, is dan ook een te onderzoeken piste evenals de mogelijke maatregelen om dit te vermijden.

2.3.2. Brongerichte maatregelen: aangepaste voeders

De focus op het verbeteren van voederefficiëntie moet binnen het MER goed geanalyseerd worden op mogelijke verdiensten. Binnen de betreffende conclusies van het eerder vernoemde VLM-rapport (VLM, ‘Statistische Analyse Waterkwaliteit, workshop en aanbevelingen versie 2.0’, 20171215, p.9), wordt hier niet veel gewicht aan gegeven: ‘De bedenking wordt gemaakt dat misschien niet veel verbetering te verwachten kan vallen. Voornamelijk voor rundvee en biologische kweek kan de voederefficiëntie nog verbeterd worden zodat er minder uitscheiding is van N en P.’. Het lijkt ons dan ook aangewezen van de effecten van deze maatregel naar effectieve waarde te schatten in het Plan-MER.

2.3.3. Bedrijfsdoorlichting als sluitstuk van een effectieve handhaving

Gezien dit een erg dure maatregel is, die vooral de harde overtreders uit de poel vist, lijkt het ons dan ook niet overbodig om een evaluatie te maken naar inzet van middelen en mogelijkheid om te handhaven/ zelfregulering bij elke voorgestelde maatregel waarmee de kleine overtredingen worden aangepakt. De stok moet dan ook bij elke maatregel navenant groot zijn, anders is er geen incentive om er aan te voldoen.

2.3.4. Systemen van private borging

Bij elke maatregel moet eveneens de kost voor de boer berekend worden. Dit bepaalt immers het draagvlak van de maatregel bij deze doelgroep én stuurt mee het risico voor ontwijken van de doelstelling van de maatregelen (of noem het ‘economische drijver naar fraude’).

2.3.5. Sectorgerichte maatregelen

Groententeelt

De aangegeven maatregelen gaan uit van een handhaving van de huidige situatie. De toename van de groententeelt in het IJzerbekken, samen met de toename van de veeconcentratie in het gebied, kan hoogstwaarschijnlijk causaal verband houden met de sterkere afname van de waterkwaliteit tegenover de andere bekkens. Het is daarom niet uit de lucht gegrepen om maatregelen die de teeltvrijheid aan banden leggen, mee te nemen in de overweging. Voorbeelden hiervan zijn: late teelt vervangen door vanggewas, verhoogde rotatie tot zelfs beperken van het areaal aan groenten die voor hoge residu's zorgen.

Binnen het maatregelenpakket staat nergens vermeld dat er samengewerkt zal worden met de distributiesector. De piste om ook met de verwerkende en distribuerende sectoren aan tafel te gaan zitten om te komen tot bindende afspraken, dient dan ook meegenomen te worden in de overwegingen. Middelen voor milieudoelen dienen dan ook eveneens binnen de sector gezocht te worden, gezien de gedeelde verantwoordelijkheid.

Bijkomende mestopslagcapaciteit

Het is van belang om hiervan niet alleen de kost voor de boer, maar ook het maatschappelijk draagvlak te onderzoeken, evenals het risico op milieurampen. Daarenboven dient bijkomende mestopslag ook rekening te houden met de effecten van de klimaatverandering en de eerder aangegeven problematische groei bij droogte en gekoppelde daling van de mestvraag.

Robuustere catchments

Het is hier ook van belang om de mogelijkheden van beheerovereenkomsten voor een grotere strook (5 meter bijv.) af te sluiten en de effecten hiervan in overweging te nemen.

Erosie

Ook de effecten het huidige erosieplan hebben een sterke doorwerking binnen het al dan niet behalen van de doelen van het MAP. Maatregelen ter bestrijding van erosie dienen dan ook in dit licht te worden geplaatst en vanuit het Plan-MER voor MAP6 dienen dan ook specifieke beleidslijnen voor erosie te staan. Niet alleen teeltbeperking, bodemverbetering en verhogen van het grasareaal op hellingen, maar ook het sanctioneren ikv 'vervuiler-betaalt'-principe dienen vooraan te staan. Deze maatregelen dienen dan ook specifiek onderzocht te worden binnen het Plan-MER.

Fosfaat

Zoals eerder aangegeven dient de reductie van fosfaat in het milieu met een specifiek actieplan benaderd te worden binnen dit Plan-MER. Extra inspanningen ikv ontminning, regulering van kunstmest op vlak van fosfaat, of andere mogelijke maatregelen, worden niet, of heel beperkt aangehaald. Daarenboven wordt ook de rol van het CVBB inzake begeleiding fosfaatreductie niet gespecificeerd.

2.3.6. Bodemkwaliteit verbeteren

De huidige maatregelen ter bescherming van permanente graslanden dienen tegen het licht gehouden te worden van de stagnerende waterkwaliteit. Het (kruidenrijk) permanent grasland moet een sterkere rol spelen binnen de aanpak klimaatadaptatie (en hiervoor moeten correcte vergoedingen voorzien worden). Bescherming door een strengere handhaving van het scheuren van blijvend grasland en het vergroten van de rol van grasland binnen de derogatiemaatregelen, na evaluatie van de mogelijkheden (is er een verhoging mogelijk, zonder uitspoelingseffect?), kunnen zorgen voor een versterking van het areaal permanent grasland. Deze hebben een bewezen gunstige

invloed op tegen gaan van uitspoeling van nutriënten, maar eveneens een grote rol in klimaatregulatie en mogelijk ook in herstel van biodiversiteit. Deze gekoppelde winsten (en eveneens vermeden verliezen (bijv. overstromingen en gewasschade)) moeten meegerekend worden binnen de evaluatie van de maatregelen. Nadruk hierbij op hellende percelen en valleigronden.

De niet-kerende bodembewerking dient eveneens 'specifieke aandacht'.

2.3.5. Begeleiding

We geloven sterk in de mogelijke opdracht van het CVBB in combinatie met de werking van de Mestbank/VLM. Maar deze is op vandaag niet effectief. Niet alleen omdat ze momenteel maar een deel van de boeren in focusgebieden bereikt en zich dan ook enkel focust op N en niet op P, maar ook omdat de samenwerking met de VLM als controlerende instantie –luidens de bespreking in de parlementaire commissie Landbouw op 27 maart 2018- niet optimaal verloopt. Het is dan ook van groot belang om de aanbevelingen die in deze commissie werden gegeven, ook mee te nemen binnen de overwegingen van dit plan-MER. Het is daarenboven ook noodzakelijk om tot een stroomlijning van de uitwerking van de acties te komen en dit kan alleen als het CVBB als begeleidend onderdeel wordt ingeschakeld binnen het handhavingsbeleid van VLM en de sensibiliserende, begeleidende rol opneemt in aanvulling van de eerstelijns handhaving van de VLM. De effectbespreking van een inkanteling in en stroomlijning van de werking binnen de werking van de VLM dienen dan ook besproken te worden.

2.3.6 Relatie maatregelen mestbeleid en GLB

De suggestie om het instrument 'beheerovereenkomsten' (uit 2^e pijler GLB) te gebruiken als bijkomende maatregel voor de realisatie van de doelstellingen uit de Nitraatrichtlijn, staat haaks met de EC-mededeling en de huidige tekstvoorstellen voor het GLB na 2020. Daarin wordt met name de conditionering van de rechtstreekse inkomenssteun gekoppeld aan de goede naleving van Europese milieuregelgeving zoals de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn. Wij volgen deze logica waarbij het volgen van geldende milieuregels en het behalen van bijhorende doelen consequent binnen de randvoorwaarden van de 1^e pijler wordt gekanteld zodat de vrijblijvende 2^e pijler instrumenten kunnen gevrijwaard blijven voor aanvullende en meer ambitieuze doelen. De effectbespreking van de impact van zulke inkanteling dient de nodige aandacht te krijgen.

3. Aanpak van de effectbeoordeling

Omdat we ervan uitgaan dat de milieu- en natuurbeweging betrokken zal worden op een dergelijke manier dat er ook zichtbare resultaten zullen zijn van de participatie, binnen de maatregelen van MAP6, gaan we hier beperkt in op een twee cruciale punten die volgens ons ontbreken in de uitgangspunten van de effectbeoordeling.

Klimaat

Het veranderende klimaat heeft niet alleen primair effect op de waterhuishouding, maar ook op de bodemsamenstelling (organische stofgehalte), groei en opname N/P, uitspoeling, periode van bemesting, ... Het lijkt ons dan geen overshooting om hiervan een sleuteldiscipline te willen maken, ondanks het feit dat dit juridisch nog niet nodig is.

Gezondheid

Vlaanderen heeft een aangetoond gebrek aan onderzoek van de effecten van de landbouw op de omwonenden. Ook de maatregelen die in het MAP worden genomen, hebben effect op de gezondheid van de mens. Niet enkel de meer opvallende blauwwieren die veroorzaakt worden door

de combinatie van hitte, tekort aan hemelwater en bemesting, maar ook de uitspoeling van antibiotica uit mest en de aanwezigheid van antibioticaresistente kiemen, dient te worden onderzocht. Daarenboven wordt door de Vlaamse Overheid nog steeds gesproken over 'geurhinder', wat duidt op een subjectieve invulling van het aspect geur. Dit is ondertussen voorbijgestreefd. Wetenschap toonde herhaaldelijk aan dat geur niet alleen tot een subjectieve hindergewaarwording leidt, maar eveneens tot objectief waarneembare gezondheidseffecten.

4. Alternatieven

Zoals ook eerder in deze nota aangegeven, dienen meerdere alternatieven te worden onderzocht. Deze werden aangereikt binnen het voorgaande. Hoofdzaken hierbij zijn de afbouw en extensivering van de veestapel en de extensivering van de groententeelt.

Op p. 33 wordt er echter ook gesproken van een goede 'kwantitatieve' toestand van de waterlichamen. Echter, op p. 29 geeft de kennisgevingsnota Plan-MER aan dat er enkel op vlak van kwaliteit zal worden geëvalueerd. We gaven dan ook eerder in deze reactie aan dat dit een betwistbare manier van werken is, gezien er geen resultaatsverbintenis tegenover staat, noch de mogelijkheid om grondig te evalueren welke middelen nog extra moeten worden ingezet om de doelaafstand in te lopen. Het maakt elke voorspelling inzake behaalde waterkwaliteitsdoelen dan ook tot zeer arbitrair. Daarom een herhaling van het pleidooi om eveneens kwantitatieve doelen te koppelen aan de maatregelen teneinde een degelijke inschatting van de resultaten mogelijk te maken.

Het is ook van belang om de resultaten van de verschillend relevante beleidsprogramma's te evalueren binnen de effectbeoordeling van het MAP6. Zo is de PAS nog niet geland en kunnen de effecten van dit PAS dan ook nog niet toegepast worden in het berekenen van de resultaten van het MAP, of omgekeerd: zolang het PAS niet uit de startblokken is gekomen, moeten de negatieve effecten van de depositie uit de lucht meegenomen worden in het MAP6. Dit lijkt ons ook een kwestie voor het Plan-MER.

5. Details

Op pagina 33 wordt (in de oplijsting) gesproken over 'beheersovereenkomsten', waar het 'beheerovereenkomsten' zou moeten zijn, evenals 'Programmatōrische Aanpak Stikstofdepositie' waar het 'Programmatische Aanpak Stikstofdepositie zou moeten zijn. Maar een goede verstaander weet uiteraard waar het over gaat.

Uiteraard kan u ons bereiken voor meer uitleg over de standpunten die hierin opgenomen werden.

Hoogachtend,

West-Vlaamse Milieufederatie vzw
i.o. Katty De Wilde
p/a Beenhouwersstraat 7/2
8000 Brugge
050/ 70 71 07
secretariaat@wmfkoepel.be

Natuurpunt vzw
Chris Steenwegen
Coxiestraat 11
2800 Mechelen

Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw
Vera Dua
Tweekerkenstraat 47
1000 Brussel